

יצירתו של אלכסנדר אוריה בוסקוביץ ז"ל

עם מותו של אלכסנדר אוריה בוסקוביץ שיכלה המוסיקה הישראלית את אחד מחשובי מניחי יסודותיה.

עשרים ושש מתוך חמשים ושבע שנות חייו פעל ויצר בוסקוביץ בארץ בשנים של תמורות מדיניות והבריתות של אבדן עצם ותקומתו של אכזבות קטנות וגדולות — ושל השגים פלאיים. והוא, היוצר, רק אחת תדריך אותו ותשמש נר ליצירתו: הדבקות בקורות זמנו וסביבתו, הרצון למצוא לקורות אלה את הביטוי הצלילי הנאות.

הגשמת ההתחלה הישראלית במוסיקה — בכך זכותו הגדולה של אלכסנדר אוריה בוסקוביץ.

כאשר עלה בוסקוביץ לארץ בשנת 1938 היה בן למעלה משלושים, והוא גיל שבו אין מתערים במהירות רבה בהחלט חדש. אולם אצל בוסקוביץ התבטאה ההתנגשות בין המציאות החדשה לבין המציאות של תמול-ששום בצורת מטמורפוזיס נפשית ורוחנית. ויש להוסיף: מטמורפוזיס מוזיקלית למדי, אשר הרי בילה לתחושה ברורה של כל הארץ פנימי בסביבה החדשה, הפיסית והרוחנית כאחד, ומה שקובע במיוחד: לאהבת אותו אוסייני ולהרגשת ה"אחדות אתו".

בוסקוביץ גילה את עצמו — וזאת במלוא מובן המושג: המציאות החדשה היתה "חדשה" כלפי חוץ בלבד, ולמעשה מעולם לא היתה אחרת כי נמצא. וחדוות תחושת המציאות ה"חדשה" הישנה היא שהולידה, היא שמוכרחת היתה להוליד צליל שונה ביצירה, צליל המתחקה על עקבות האופף אותנו כאן.

אלכסנדר אוריה בוסקוביץ נולד בשנת 1907 בקולודואר שבהונגריה. קומפוזיציה ופסנתר למד בווינה ולאחר מכן בפריז — אצל פול דייקא, נאדיה בולאנז' וקורטו.

בוסקוביץ ניצח כעשר שנים ב"אופרה הממלכתית בעיר מולדתו" כן ניצח על תזמורת סימפונית יהודית, אותה יסד, היה פסנתרן ומלווה ב"חסד כל אלה — נוסף לעבודתו כיוצר.

בין היצירות אותן כתב בוסקוביץ עוד בהיותו בחוץ לארץ היתה סוויטה לתזמורת, אשר קרא לה מאוחר יר"ת, "שרשרת-הזהב" — המושתתת על נעימות יהדות מזרח אירופה. היצירה נתקבלה לביצוע ע"י ישי דרברובין. לנגינת הבכורה בארץ הוזמן בוסקוביץ ע"י התזמורת הפילהר-

מונית בשנת 1938, ומאז נשאר כאן. מגמת העיבוד התזמורתי בסוויטה זו היתה להבליט את האופייני בני עימות, לשמש כעין רמקול לקורות, כפי שהן מסופרות בצליליותן, על הרצינות ועל העליצות שבהן; כאילו הרגיש בוסקוביץ, כי ביצירה זו מהוה הוא קידה אחרונה להחיות ול"תרבות, אשר יד הגורל עמדה להתאכזר להם בצורה כל כך טראגית.

בשנת 1942 ביצעה התזמורת הפילהרמונית ביצוע בכורה את הקונצרט טו לאבוב של בוסקוביץ: ביצירה זו קבע בוסקוביץ כיוון חדש במרסיקה הישראלית, כיוון שמשך רבים מבין תלמידיו ומבין אלה שלא נמנו עליהם.

השאיפה ל"סימפוניה אסיאתית" כביטוי מהותנו הלאומית-רוחנית בתחום הגיאוגרפי בו אנו חיים, היא ששימשה, מאז ביצוע הקונצרט לאבוב, קרמנחה ביצירתו של בוסקוביץ, תוך כדי תהליך מתמיד של הודרכות.

בשנת 1943 זכה הקונצרט לכבוד ב"פרס הוברמן" של התזמורת. בשנת 1946 בוצעה ה"סוויטה ה"שמית" על ידי התזמורת הפילהרמונית, יצירה, שהיא אחת מאבני היסוד ברפרטואר המוסיקה הישראלית.

אחרי תקופת "שתיקה" ממושכת, נוצרה בשנת 1960 היצירה הגרנד יוזית, "שיר המעלות", אשר זכתה בפרס ראשון של התזמורת ובוצעה על ידה באותה שנה.

זו יצירתו של אדם, המתבטא בכנות ללא סייג, המוסר דברים ללא צל של העמדת פנים. ואין זה מן הקלות.

"שיר המעלות" מסביר את פשר "שתיקתו" הארוכה של מתברר: היתה זו תקופה של "טהור הנפש", היו אלה שנות "קתרזיס", בהן מהפס את עצמו היוצר מחדש, ביודעין או בלא יודעין.

יש שהאדם נשבר בעתים כאלה, אינו יכול לעמוד בפני "דרישות" הסביבה, המצפה ממנו לעוד יצירה ועוד יצירה. יש צורך בכוח רב ובאמונה עמוקה על מנת לעמוד בכך, בכדי לא לחרוץ תחת עומס הדרישות והציפיה — כוח ואמונה שהיו, כפי שהסתבר, מנת חלקו של בוסקוביץ.

ב"שיר המעלות" מפעמים יסודות אקורבים למיסטיקה, מיסטיקה במר-

בנה החיובי ביותר, במובן אותו קר"קע "סודי", בו נעוצים שרשי כל הירעיונות והמעשים הגדולים.

בקנסטה "בת ישראל", שנכתבה אף היא ב-1960, לזכרה של הנרייטה סאלד, והוכתרה בפרס סאלד, מפליאה ההתראה בין המלה והצליל, וזוהי מוסיקה, שהיא תולדת המלה, וליתר דיוק: תולדת התאמת הצליל למלה, למקצבה, להטעמתה, והטרי לה של התאמה זו נמצא גם במקצב האינסטרומנטלי של היצירה: רובו נגזר מן המקצב של החלקים המושרים.

בשנת 1962 הפתיע בוסקוביץ את המאזינים בצלילי ה"קונצרטו דה קאמרה" שלו, יצירה לכנור רפ"ו כלי נגינה נוספים. עם כל אופיו השונה

מיצירותיו הקודמות, מהותה "קונצרטו דה קאמרה" המשך הגיוני, הכרחי בדרכו של בוסקוביץ.

לא נוכל במסגרת זו להרחיב את הדיבור על כלל יצירתו של בוסקוביץ, המשתרע משירים שהיכו שרשיים בעם, דרך יצירות לפסנתר, מרסיקה קאמרית, ועד ליצירות סימפוניות ואופראיות.

נוסף רק, כי ביצירתו של בוסקוביץ משתלב תמיד ההגיון המוסיקלי עם היסוד הרגשי-אנושי, שהוא מקור ואב לכל ביטוי אמנותי.

יצירותיו של בוסקוביץ שייכות ליצירות החדשות, המוכיחות, שאין צורך ב"שבירת גשרים", בניית קשרים עם כל שהיה חשוב, כדי "לצוד" עם הזמן; הן מושרשות בזמנן ובסביבתן, ודווקא ייחוד זה הוא המקנה להן את מקומן הנכבד בין יצירות זמננו.

יקצר כאן המקום מלהתעכב על בוסקוביץ המורה-האמן, ממיסדי ה"אקדמיה הישראלית למוסיקה בתל-אביב ומעמודי התווך שלה, אשר האציל עליה מרוחו במשך כל שנות עבודתו בה. נמסור רק, כי בין תלמידיו הרבים נמנים כאלה, אשר קנו לעצמם שם בארץ ומחוצה לה.

אלכסנדר אוריה בוסקוביץ, האדם אנין-הנפש ורגיש-ההליכות, האדם צמא-הידע ומקירו איננו עוד, צליליה הגנוזים של יצירתו ישמשו מ"קורת-היה לא-אכזב לנו, לתלמידיו וידידיו, שקשרו את חייהם בגורלה של המוסיקה בישראל.

יהי זכרו ברוך לעד.

יוסף הדוי: